

Aflevering 2

Roosje

Handelingen 12,12-17

Exegetische duiding

door Valérie Kabergs

In Handelingen 12,12-17 komt een personage aan bod dat we alleen hier kunnen ontmoeten. Het gaat om Rhode, een dienstmeisje wiens Griekse naam als 'Roosje' vertaald kan worden. Ze verschijnt op een spannend moment in het verhaal. Petrus is immers zopas uit de gevangenis ontsnapt en zoekt toevlucht in een huiskerk waar enkele van zijn medegelovigen verzameld zijn. Roosje hoort Petrus aankloppen en herkent hem, maar vergeet van blijdschap de deur te openen zodat Petrus eigenlijk in een gevaarlijke, onbeschermd positie achterblijft. Wat heeft Roosje en het bijhorende verhaal ons te vertellen? En durven wij zelf vertrouwen op wat zij zegt?

Wat vooraf ging

We kijken eerst even naar de verhaallijn die aan de besproken passage vooraf gaat. In hoofdstuk 12 spelen verscheidene beladen gebeurtenissen zich na elkaar af. De vijandigheid ten aanzien van de eerste christenen in Jeruzalem neemt toe. Herodes (d.i. de kleinzoon van Herodes de Grote: Agrippa I, koning van Judea en Samaria tussen 41 en 44) vervolgt de kerk en laat Petrus gevangen nemen om in de gunst te staan bij de joden. Petrus lijkt te verkeren in een hopeloze situatie als blijkt dat hij enorm zwaar bewaakt wordt. Met niet minder dan twee kettingen ligt hij vastgebonden tussen twee soldaten in en ook voor de deur van de kerker staan er bewakers (Hnd 12,6).

Maar voor God is niets onmogelijk, zo wil Lucas getuigen. Want op een nacht verschijnt er een engel aan Petrus en deze zorgt ervoor dat Petrus de gevangenis zonder enige weerstand kan verlaten. Petrus heeft er vervolgens even de tijd voor nodig om zelf te beseffen wat er zonet gebeurd is, maar al gauw erkent hij Gods reddende tussenkomst in zijn bevrijding. Lucas bouwt de getuigenis over Petrus' bevrijding op als een paasgebeuren. Het element van de nacht is daarbij belangrijk. Net zoals de Israëlieten 's nachts door God uit Egypte bevrijd werden volgens het boek Exodus, bevrijdt de Heer Petrus op miraculeuze wijze uit de gevangenis in het midden van de nacht.

De moeite van de gemeenschap

Voor Petrus is het na enige tijd heel duidelijk dat God zijn bevrijding heeft bewerkt. Maar zijn medegelovigen lijken wat langer tijd nodig te hebben om tot die overtuiging te komen. En daarover gaat het in het verhaal dat we willen bespreken. De tekst waarin Roosje naar voor treedt gaat dus over een tweede paasgebeuren. Over de weg die Petrus' medegelovigen afleggen om tot geloof te komen in het bevrijdingsgebeuren dat zonet heeft plaats gevonden. Het gaat over de moeite die mensen kunnen hebben om tot geloof in verrijzenis te komen, ook al gebeurt het misschien vlak voor hun neus. God heeft ingegrepen in de geschiedenis. Petrus heeft dit zo ook ervaren. Maar de bredere christelijke gemeenschap hinkt nog wat achterop om dit ook zo te begrijpen.

Waaruit blijkt dit nu concreet in het verhaal? Het beeld van een gesloten deur is sprekend. Petrus beseft dat zijn leven door God gered is en wil dit vreugdevolle nieuws delen met medegelovigen. Maar een deur scheidt hen van elkaar. Eigenlijk zitten de medegelovigen van Petrus net zo gevangen als hij aanvankelijk. De huiskerk heeft zich afgesloten van een steeds vijandiger wordende buitenwereld. Een engel van de Heer opende de grote ijzeren gevangenispoort voor Petrus. Maar de deur van de huiskerk – daar waar Petrus' geloofsgenoten zijn – blijft in eerste instantie gesloten.

Verderop in het verhaal wordt duidelijk dat deze gesloten deur symbool staat voor het nog gesloten hart van de aanwezigen. Alleen bij Roosje lijkt er een kleine opening te zijn. Ze herkent Petrus' stem immers meteen. Zonder hem te hebben gezien. Zijn bevrijding uit de gevangenis vervult haar meteen ook met vreugde. Maar toch blijft de deur gesloten. Omdat de andere medegelovigen veel meer moeite hebben om te geloven dat de Petrus die door Herodes gevangen werd genomen in levende lijve voor de deur staat? Hoezeer Roosje ook haar best doet om de andere gelovigen van Petrus' aanwezigheid te overtuigen, hun hart blijft aanvankelijk gesloten en ze stellen Roosjes mentale gezondheid zelfs serieus in vraag.

De moeizaamheid van de verzamelde huiskerk om tot geloof te komen, is nog frappanter wanneer Lucas over dit grote gezelschap zegt dat ze in gebed met elkaar verbonden zijn (v. 12). Uit een eerdere passage vernemen we zelfs dat de gehele Jeruzalemse gemeenschap onophoudelijk en vol vuur tot God bleef bidden tijdens Petrus' gevangenschap (Hnd 12,5). Ze zijn dus helemaal op God gericht. Ze bidden uitdrukkelijk voor bevrijding. En toch lijken ze niet te verwachten dat hun gebed wordt verhoord. Ze zijn er helemaal niet op voorbereid dat Petrus wel eens plots aan hun deur zou kunnen staan. Ze zien niet gebeuren wat God bewerkt heeft.

Niet alleen

Soms kost het inderdaad tijd om Gods aanwezigheid te ontdekken in wat er om ons heen gebeurt. Dat is wellicht voor onszelf herkenbaar. En het was zelfs de generatie van Jezus' eerste leerlingen niet vreemd. Lucas speelt dan ook sterk in op verbindingen met Jezus' tijd in deze passage.

Zo doet Roosje denken aan de vrouwen bij het lege graf van Jezus, waarover Lucas 24 vertelt. Wanneer deze vrouwen via twee mannen vernemen dat Jezus uit de dood is opgewekt, willen ze dit vertellen aan de apostelen. Maar de apostelen geloven de vrouwen niet en vinden het maar kletspraat wat ze zeggen. Ook Roosje wordt niet geloofd door de aanwezigen in de huiskerk wanneer ze vertelt dat Petrus leeft en zelfs voor hun deur staat.

Het feit dat Roosje zo van blijdschap vervuld wordt bij het herkennen van Petrus' stem doet dan weer denken aan een andere passage uit het evangelie. Met name aan de verschijning van Jezus aan zijn leerlingen. Wanneer de gekruisigde Jezus plots weer in hun midden staat – zelfs gezien en aangeraakt kan worden – kunnen ze het van vreugde niet geloven en blijven ze stomverbaasd achter, zo getuigt Lucas 24,41. Roosjes vergetelheid om de deur te openen zou vanuit diezelfde verbazing kunnen voortkomen.

Ken je mij?

In de relatie tussen Petrus en Roosje speelt trouwens nog een extra element op de achtergrond. Roosje wordt voorgesteld als dienstmeisje. En dat is niet onbelangrijk. Petrus kwam immers al eens eerder in zijn leven in contact met een dienstmeisje volgens de evangeliën. Meer bepaald op het moment dat men Jezus gevangen neemt en hem naar het huis van de hogepriester brengt (Lc 22,54-62). Op de binnenplaats is er een dienstmeisje dat Petrus meent te herkennen als een van Jezus' aanhangers. Petrus ontkent dit echter met kracht.

In de passage uit het boek Handelingen zijn de rollen als het ware omgekeerd en ontvouwt er zich een andere dynamiek. Roosje herkent Petrus meteen en geeft met haar vreugde ook onmiddellijk erkenning aan de bijzonderheid van zijn bevrijding. Ze twijfelt er geen seconde aan om over Petrus' aanwezigheid te getuigen. Ook al is het huis vervuld met mensen die Petrus' aanwezigheid bij de deur als het ware verloochenen.

Waar Petrus destijds nog niet klaar was om te getuigen van Gods bevrijdende aanwezigheid in de persoon van Jezus, onthult de vreugde die Roosje vervult dat zij wél de goddelijkheid van Petrus' bevrijding ervaart en ervan durft te getuigen. Met deze getuigenis ontvouwt haar werk als dienstmeisje zich op een veel dieper niveau: zij staat werkelijk in dienst van de Heer.

De aanhouder wint

Roosjes getuigenis heeft niet onmiddellijk effect. Integendeel, door haar vergetelheid dreigt Petrus' bevrijding alsnog in het gedrang te komen. Want daar staat hij, te kloppen aan de deur, terwijl zijn om de tuin geleide gevangenisbewakers intussen misschien naar hem op zoek zijn. En ook Roosjes huisgenoten werken zoals gezegd niet mee: ze geloven haar niet.

Maar de aanhouder wint, zo getuigt Lucas. Roosje houdt stand in haar geloofsvertrouwen en blijft over Petrus vertellen. Ze heeft hem op dat moment nog altijd niet gezien. Alleen gehoord. En niet alleen Roosje blijft volhouden; ook Petrus blijft kloppen aan de deur. Door die gezamenlijke inspanning als het ware voelen ook de andere aanwezigen zich aangesproken

om tot bij de deur te komen en deze open te doen. Nu kunnen ze het goede nieuws uit de mond van Petrus zelf horen.

Op hun verbazing bij het zien van Petrus na, staat er verder niets te lezen over de reactie van de huisgemeente. Maar het openen van de deur laat vermoeden dat er ook iets in hun hart geopend is. Van veel extra woorden is er ook geen sprake, aangezien Petrus hen meteen het zwijgen oplegt na het concreet uitspreken van zijn geloofsgetuigenis: het is de Heer die hem uit de gevangenis heeft bevrijd. Bevrijding is inderdaad misschien iets dat moeilijk kan worden uitgelegd. Het openbaart zijn rijkdom maar in de concrete ervaring.

Niet alleen hier, maar ook elders

Wel is duidelijk dat Petrus zijn getuigenis niet wil beperken tot deze huiskerk. Na Roosje wil hij ook andere medegelovigen aansporen om een verrijzenisgetuige te worden. Hij draagt de aanwezigen immers op om 'Jakobus en de anderen' op de hoogte te brengen. Tegen zijn gewoonte in stelt Lucas deze Jakobus niet eerder voor. Aangezien deze gebeurtenis zich afspeelt in Jeruzalem, lijkt het te gaan om de Jakobus die het apostelberaad zal voorzitten volgens Handelingen 15,13 en wie Saulus opnieuw zal ontmoeten tijdens zijn laatste reis naar Jeruzalem (Hnd 21,18). In de Galatenbrief (Gal 1,19) wordt deze Jakobus voorgesteld als de 'broeder des Heren', die autoriteit genoot in de kerk van Jeruzalem. Men weet dat hij na Petrus een hele grote positie bekleedde in deze gemeenschap.

Zelf vertrekt Petrus 'naar elders', zo stelt de tekst op mysterieuze wijze aan het eind van deze passage. Lucas geeft bewust een open einde aan de verhaallijnen van zowel Petrus als Paulus. Wat hij vooral wil benadrukken, is dat Petrus bleef getuigen op andere plekken. Daar waar het Woord nog niet gehoord was. Opdat het op zoveel mogelijk plaatsen vrucht zou kunnen dragen. Petrus blijft getuigen van de bevrijding die God bewerkte in zijn leven en in dat van Jezus. We mogen er ook van uit gaan dat velen hem hebben geloofd. En wij? Wat doen Petrus' en Roosjes getuigenis met ons? Durven wij geloven zonder zelf te hebben gezien? Durven wij geloven op basis van het horen van de woorden van verrijzenisgetuigen, mensen die hun leven in dienst stellen van de Heer?